

**THEMANUMMER:**

**“BOSSEN OP DE  
ONDERHANDELINGSTAFEL”**

**VAN DE REDACTIE**

Op verzoek van velen een themanummer: "Bossen op de onderhandelingstafel". Het kon niet missen met de zojuist afgesloten conferentie van het Biodiversiteitsverdrag. Deze dreigde een beetje overschaduwde te worden door de val van het kabinet, maar zie daar: minister Pronk en premier Kok op TV op de COP-6. De eerste was er niet helemaal met de gedachten bij, de ander een beetje slaperig, maar goed, het nieuws was gehaald. Over al die onderhandelingen in het kader van de CBD, maar ook over andere internationale ontwikkelingen op het gebied van het beleid van bossen viel zoveel te melden dat we onder een themanummer niet uit kwamen.

Verder mogen we als commissie erg tevreden zijn. De resultaten van de enquête die bij de vorige Nieuwsbrief was ingesloten blijkt dat de VTB Nieuwsbrief door velen zeer wordt gewaardeerd. Zij die reageerden lezen de nieuwsbrief vrijwel altijd, beschouwen het blad als informatief, actueel, zeer toegankelijk, niet té specialistisch en voldoende wetenschappelijk. De artikelen en onderwerpen zijn goed met voldoende afwisseling. Wat willen we nog meer? Misschien nog meer reacties, ook kritische opmerkingen. Dat houdt ons scherp. Hartelijk dank aan de VTB-leden die de enquête ingevuld hebben teruggestuurd. Verder willen we jullie allen graag uitnodigen bijdragen voor de nieuwsbrief in te sturen. De enquête heeft duidelijk gemaakt dat ervaringen van VTB-ers in het veld of op een Nederlands kantoor zeer gewaardeerd worden -laat ook jouw ervaringen of visie horen. Ook al ontbreken in dit huidige themanummer de rubrieken 'Post Uit...' en 'Spreekbuis', zij zullen in de volgende nummers weer te lezen zijn. Veel leesplezier!

**IS ER NOG LEVEN NA DE COP?**

Dat hangt maar af van welke kant je het bekijkt. Voor de deelnemers of voor de bossen? Voor de organisatoren of voor de biodiversiteit? In ieder geval zijn het twee intensieve weken geweest waarin de COP-6 van de Conventie inzake de Biologische Diversiteit zich heeft afgespeeld. Van 7 t/m 19 april hebben ongeveer 2000 mensen deelgenomen aan de conferentie in en rondom het Congresgebouw in Den Haag. Zij vertegenwoordigden 176 landen, relevante VN organisaties, NGO's, IGO's (intergovernmental organisations), organisaties voor inheemse bevolking en lokale gemeenschappen en anderen.

In haar openingstoespraak gaf (inmiddels demissionair) staatssecretaris Geke Faber aan dat de CBD nu de stap moest maken van de beleidsontwikkeling naar uitvoering. De landen die lid zijn van het biodiversiteitsverdrag hebben op de COP-6 36 besluiten genomen, onder andere over biologische diversiteit van bossen, exotische soorten in ecosystemen, duurzaam gebruik van biodiversiteit, incentives, de ecosysteembenadering, het regelen van de toegang tot gebruik van biodiversiteit en het toekennen van de baten daarvan, het strategisch plan van de conventie, de nationale rapportages, natuurlijk de financiën en financiële mechanismen, en nog veel meer. Belangrijk punt van de agenda was ook de samenwerking met verschillende andere conventies en internationale initiatieven, waarbij synergie het buzz-word leek.

De COP-6 leek wel de drukste conferentie van de CBD tot dusver. Afgezien van de normale sessies waren er middagen avondvergaderingen van de verschillende contactgroepen, side-meetings georganiseerd door belangengroeperingen, sociale activiteiten en excursies, en - zoals te verwachten - het overleg in de wandelgangen en koffiehoeken.

Ook al werd er voortdurend gediscussieerd, er werden ook knopen doorgemaakt: een herzien 'forest work programme', de 'Bonn Guidelines on Access and Benefit-Sharing', het Strategische Plan voor de CBD en de leidende beginselen voor de exotische soorten werden aangenomen. De conferentie was tevens een goede gelegenheid om de activiteiten van de Conventie tegen het licht te houden om op de aanstaande Wereld-top over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg dit najaar naar voren te kunnen brengen.

Op 17 en 18 april was er nog een speciale ministeriële 'Round-table' georganiseerd, waaraan 130 ministers en delegatiehoofden deelnamen. Minister President Wim Kok (inmiddels demissionair) gaf de openingstoespraak, samen met twee vertegenwoordigers van de CBD Jeugdconferentie, COP-6 president Geke Faber, en de Executive Secretary van de CBD Zedan. De ministers bespraken ook de punten die in de bossencontactgroep tot grote discussie leidden en vroegen om een actiegericht werkprogramma voor bossen. In de verklaring die op donderdag 18 april werd aangenomen stelden de ministers dat ze zich in zullen zetten om ontbossing en niet duurzaam gebruik van bosgerelateerde hulpbronnen te stoppen, en het bossenwerkprogramma uit te voeren. Verder onderstreepten ze de noodzaak om in 2010 maatregelen te moeten hebben aangenomen om het biodiversiteitsverlies te stoppen.

En nu is alles weer gericht op de COP-7. De bedoeling is dat die gehouden zal worden in het eerste kwartaal van 2004. Daarvóór zullen er nog veel vergaderingen en conferenties gehouden worden, waaronder, zoals eerder genoemd "the World Summit on Sustainable Development (WSSD)". Deze vergadering is een evaluatieve bijeenkomst om te

bekijken welke voortgang in de periode van 10 jaar na de Wereldwijde milieuconferentie in Rio de Janeiro (UNCED in 1992) is geboekt voor het milieu. Informatie over deze aanstaande bijeenkomst kunt u vinden op <http://www.johannesburgsummit.org/>  
 Meer en veel uitgebreidere informatie over de afgelopen COP-6 in Den Haag kunt u vinden op de website van het Earth Negotiations Bulletin op <http://www.iisd.ca/linkages/biodiv/cop6/>

### **UITEINDELIJK ZIET (OF ZAG) HERFKENS HET BELANG VAN BOSSEN.....**

Onze minister van Ontwikkelingssamenwerking heeft nog net op de valreep voordat het kabinet viel een speech gehouden die bossen eindelijk serieus nam. Dit gebeurde tijdens de opening van een seminar op 9 april jl. in het Nieuwspoor Pers Centrum in Den Haag. Het seminar werd georganiseerd door WWF Nederland in het kader van de afronding van het DGIS-WWF Tropische Bossen Portfolio, een serie projecten waar 'Integrated Conservation and Development' concepten centraal stonden.

De minister verzorgde - bijzonder ad rem - de opening van dit seminar waarin zij toegaf dat zij soms beschuldigd werd van het verwaarlozen van het milieubelang in ontwikkelingssamenwerking. Dit kwam echter, zo vertelde zij, doordat zij de prioriteit legt bij de armoedebestrijding. 'De 'win-win'situatie die we zo graag willen is niet altijd mogelijk, dus zul je altijd belangen af moeten wegen. Je kunt niet altijd voor het milieubelang gaan'. Aan de andere kant stelde minister Herfkens dat armoede meer is dan te weinig inkomen. Niemand wint uiteindelijk als de natuurlijke hulpbronnen uitgeput raken. Op de lange duur gaat het dan uiteindelijk om overlevingskansen en een leefbare omgeving voor grote groepen mensen.

Minister Herfkens onderstreepte dat er meer kennis nodig is over biodiversiteit. Ook is de relatie tussen biodiversiteit en armoede zeer complex, dus hoe beide in combinatie het beste aan te pakken? Biodiversiteit is nodig voor de overleving maar tegelijkertijd wordt deze bedreigd door de economische groei. De ongelijke verdeling van economische groei vormt een bedreiging voor de biodiversiteit. Productie- en consumptiepatronen, in rijke en arme landen, moeten uitdrukkelijk in de analyses betrokken worden. Verder spelen zaken zoals landrechten, mogelijkheden voor inspraak, en handhaving van wetten een rol in zowel het streven naar behoud van biodiversiteit als bij de armoedebestrijding.

Een belangrijk punt voor behoud van de biodiversiteit in een bepaald ecosysteem is het betrekken van de lokale bevolking. De economische functie van bossen voor deze mensen is een realiteit. Dit betekent dat de exploitatie van de bossen tot een verantwoorde exploitatie gemaakt moet worden, bijvoorbeeld door deze te reguleren. In het beheer van natuurgebieden begint dat - volgens haar - nu ook door te dringen. Zag men aanvankelijk bij natuurgebieden alleen maar bordjes met bijvoorbeeld 'Wildlife park: Verboden Toegang'; nu begint het besef door te dringen dat mensen, vooral de lokale bevolking nodig zijn om biodiversiteit te beschermen. Dit zit ook opgesloten in de drie doelstellingen van de CBD. Deze

doelstellingen omvatten niet alleen de bescherming van biodiversiteit, maar ook het duurzaam gebruik en de eerlijke verdeling en toegang tot de baten ervan. De ecologische factoren moeten gecombineerd worden met de economische en de sociale.

Een speciale waarschuwing deed minister Herfkens aan het adres van projecten. "Met de voeten in de modder kan men niet altijd voldoende zien dat de echte problemen vaak ergens anders liggen. Als het beleid van regeringen het onmogelijk maken dat projectdoelstellingen worden gehaald, dan is het ook niet belangrijk dat vandaag je Landrover het even niet deed". Ofwel, probeer over de dagelijkse problemen op projectniveau heen te kijken om het groter verband te zien. Dit is natuurlijk koren op de molen van de sectorale benadering en vraagt om coherente nationale programma's.

Het laatste punt waar minister Herfkens nog speciaal aandacht aan besteedde was de verantwoordelijkheid van de rijke landen met betrekking tot de bescherming van de biodiversiteit. De relatie tussen armoede en biodiversiteit is één ding, maar de diensten die tropische bossen leveren aan rijke landen moeten ook onderkend worden. Naast het veiligstellen van de biodiversiteit gaat het dan met name om de koolstofopslag en de klimaatregulatie. Daarom heeft Nederland zichzelf gecommitteerd aan een jaarlijkse besteding binnen het kader van de OS van ongeveer 70 miljoen Euro aan tropische bossen, en zet zij zich in voor gezamenlijke afspraken en inspanningen via internationale onderhandelingen. En ja, zo komen we dan weer bij de CBD en de onderhandelingen die in april plaats vonden. De minister zag hoopvolle signalen binnen het CBD 'work programme on forests' om de negatieve trend te kunnen helpen ombuigen.

De volledige tekst van de toespraak van minister Herfkens is te vinden op: <http://www.minbuza.nl/> via het doorklikken naar 'actueel' en 'toespraken'. (H.L.)

### **INNOVATIEVE FINANCIERINGSMECHANISMEN VOOR TROPISCHE BOSSEN**

Tijdens COP-6 van de conventie inzake biologische diversiteit waren bossen een belangrijk onderwerp van gesprek. Tropenbos International, in nauwe samenwerking met het 'European Tropical Forest Research Network' (ETFRN) organiseerde voorafgaand aan de conventie een tweedaags seminar op één van de belangrijkste aspecten van bossen en biodiversiteit, de financiering. Wetenschappers, beleidsmakers, en NGO's uit 41 landen hebben een lijst van aanbevelingen gemaakt die tijdens het 'Global Biodiversity Forum' (GBF) en COP-6 gepresenteerd zijn.

Ondanks dat er veel onzekerheden zijn over de lange termijn rol van bossen in het klimaat (Henri Hooghiemstra) of de bestrijding van armoede (*security net*; David Kaimowitz, Christine Amoako), twijfelde geen van de deelnemers aan het belang om bossen te behouden. Het was duidelijk dat de bossen een belangrijke functie vervullen als bron van biodiversiteit, regulering van de waterhuishouding en de vastlegging van koolstof. Zo is de Braziliaan Dr. Carlos Nobre van mening dat het vermijden van ontbossing

gezien moet worden als een belangrijke bijdrage aan de reductie van broeikasgassen. De Engelse onderzoekster Camille Bann bevestigde dat momenteel alleen koolstof vastlegging naast duurzame houtproductie, genoeg economische potentie biedt om bosdestructie te vermijden. Voor andere bosproducten en diensten dienen alternatieve financieringsmechanismen gecreëerd te worden. Dr. Pita Verweij gaf een overzicht van de stand van zaken die werden toegelicht met een aantal concrete cases uit het veld.

Het seminar gaf duidelijk aan dat innovatieve financieringsmechanismen zich in een snel tempo ontwikkelen en een potentieel belangrijke rol kunnen gaan spelen in duurzaam beheer en behoud van tropische bossen. Volgens David Kaimowitz (CIFOR) moet we bossen koppelen aan armoedebestrijding, conflictpreventie en illegale activiteiten om een brede publiekssteun en meer financiering te krijgen.

*Jelle Maas*

## DE TWEDE UNFF BIJENKOMST

De tweede sessie van de United Nations Forum of Forests (UNFF) heeft plaatsgevonden van 4 t/m 15 maart jl. in New York. Voor de eerste keer was een gedeelte van de vergadering ingeruimd voor een 'multi-stakeholder' dialoog en was een ander deel uitsluitend bestemd voor politieke kopstukken zoals de ministers van de verscheidene landen.

De UNFF-2 sessie had enkele positieve resultaten. Ten eerste is men het eens geworden over een Ministeriële Declaratie voor de Wereld-top over Duurzame Ontwikkeling die later dit jaar in Johannesburg wordt gehouden, en ten tweede zijn er zes besluiten genomen over onder andere de strijd tegen ontbossing en degradatie van bossen, bosbehoud en de bescherming van unieke stukken bos, herstel en behoud van bossen in bos-arme landen, herstel van gedegradeerde gronden en het stimuleren van natuurlijke en aangeplante bossen, en het aanscherpen van terminologie, concepten en criteria in relatie tot de effectiviteit van internationaal bosoverleg.

Daarentegen kon men het niet eens worden over belangrijke zaken als de goedkeuring van de *Terms of Reference* voor drie deskundigen panels op het gebied van monitoring, beoordeling en rapportages, financiering en overdracht van milieutechnologieën en het ontwikkelen van legale en juridische kaders. Deze zaken werden voor besluitvorming doorgeschoven naar UNFF-3, die van 26 mei t/m 7 juni 2003 plaats zal vinden in Genève.

Meer details zijn te vinden op de website van UNFF: [www.un.org/esa/sustdev/forests.htm](http://www.un.org/esa/sustdev/forests.htm) of via het Earth Negotiations Bulletin over de sessie in <http://www.iisd.ca/forestry/unff/unff2/>

## BANKEN EN BIODIVERSITEIT

Op 26 maart jl. organiseerde het EC-LNV in Kasteel Groeneveld een discussiedag voor mensen uit de bankwereld en mensen uit de wereld van de biodiversiteit.

Met de resultaten van deze workshop nog in het hoofd organiseerde het European Centre for Nature Conservation (ECNC) op 10 april een side-event tijdens de CoP-6 van de CBD in Den Haag. De titel: "Resourcing Sustainable Biodiversity: Towards implementing the CBD". Een belangrijke conclusie was dat overheden, banken, bedrijven, natuurbeschermers en andere betrokkenen het onderlinge communicatiegat moeten dichten dat bestaat als het gaat om bescherming van biodiversiteit en duurzaam gebruik. Dit is een cruciale stap als we private investeringen in projecten voor biodiversiteit en natuurbescherming willen stimuleren. Staatssecretaris Faber stelde voor een mondiale task force op te richten om de dialoog tussen de banken en de biodiversiteit sector te bevorderen. Verder wilde zij regionale financiële partnerships bevorderen die zich allereerst dienen te richten op biosystemen. Meer informatie is te vinden op <http://www.ecnc.nl/doc/projects/COP6/resourcing.html>

*Arend Jan van Bodegom*

## BOSSEN TEGEN WOESTIJNVORMING

Het is dit jaar tien jaar geleden dat de Milieuconferentie in Rio de Janeiro werd gehouden. Het lijkt er dezer dagen op alsof de conferentie alleen maar de Biodiversiteitsconventie (CBD) heeft voortgebracht. Toch is niets minder waar. Afgezien van een groot aantal initiatieven (bijvoorbeeld IPF uitmondend in IFF en UNFF, en Agenda 21) zijn er drie belangrijke milieuvverdragen uit de conferentie in Rio voortgekomen, nog afgezien van de RAMSAR conventie voor natte gebieden. Behalve de CBD (zie ook pagina 1) heeft ook een groot aantal landen het klimaatverdrag (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) en de Conventie tegen woestijnvorming en landdegradatie geratificeerd. De laatste, de UNCCD ofwel de United Nations Convention to Combat Desertification (and Land degradation) krijgt echter op mondiaal niveau zeer weinig aandacht.

De UNCCD heeft een speciale commissie opgericht die waakt over de uitvoering van de conventie, de CRIC. Voor de rapportage van de verschillende landen heeft de CRIC, in tegenstelling tot eerdere jaren waarin de vorderingen van de verschillende landen gekwantificeerd werden, dit jaar gekozen voor een thematische aanpak. De thema's behelzen vragen over de mate van ondersteuning van de participatieve aanpak in de nationale CCD processen, ontwikkeling van wet- en regelgeving en institutionele structuur m.b.t. landrechten en voedselzekerheid voor de gemarginaliseerde bevolking, financiële bijdragen voor CCD nationaal én internationaal, de mate van synergie tussen de verschillende verdragen én tussen nationale en internationale ontwikkelingsstrategieën, concrete activiteiten tegen desertificatie en landdegradatie, welke monitoring en evaluatiesystemen zijn ontwikkeld om landdegradatie in kaart te brengen, vorderingen qua toegang tot nieuwe technologieën voor de betrokken landen en de impact van handel en industrie op landdegradatie en woestijnvorming.

Landen die niet direct iets met droge gebieden of landdegradatie te maken hebben (zoals Nederland, op enkele aspecten na) rapporteren via de CRIC over de

inspanningen gedaan ter ondersteuning van andere (met name OS) landen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken, en wel speciaal de afdeling DML/BD, is binnen de overheid de verantwoordelijke instantie voor de rapportage, en heeft het IAC verzocht om te assisteren bij het rapportage proces dat ditmaal breed uitgevoerd werd. De rapportage is geen verhaal van de inspanningen van de Nederlandse overheid alleen, maar betreft nadrukkelijk de bijdragen (positief en negatief) van alle actoren die bij de CCD implementatie betrokken zijn. Dit betekent dat behalve de Nederlandse ambassades in het buitenland ook een groot aantal organisaties in Nederland zijn benaderd om aan te geven wat zij voor de CCD uitvoering betekenen.

De NGO Both ENDS heeft initiatieven genomen om de onderlinge samenwerking van Nederlandse organisaties via een networking activiteit te gaan intensiveren en bij elkaar te houden, met het doel de effectiviteit van de CCD implementatie te vergroten. Dit is ook wel hard nodig. Uiteindelijk is de CCD toch een beetje het kleine stiefbroertje van de twee andere milieuverdragen. Veel aandacht (én geld) gaat tenslotte naar het meer 'aaibare' biodiversiteitsverdrag of het klimaatsverdrag dat belangrijk is voor het rijke vervuilende Westen wegens de mogelijke grote financiële gevolgen. De CCD is een conventie voor lokale problemen in gemarginaliseerde gebieden die politiek natuurlijk nooit echt in de belangstelling staan: "A poor man's Convention". Dit vertaalt zich helaas ook naar de financiële inspanningen die donoren aan de implementatie van de conventie afstaan.

De CCD gaat niet primair over bossen, maar bossen en natuurlijke hulpbronnen in het algemeen zijn natuurlijk wel belangrijke elementen in de strijd tegen desertificatie en landdegradatie. Geïnteresseerden in de rapportage van dit jaar kunnen die pas over een tijdje op internet vinden om te bekijken. Eerdere documenten en landenrapportages kunnen bekeken worden op <http://www.unccd.int>.

*Reinout de Hoogh*

## VTB STUDIEDAG OP 14 JUNI

Nu, aan de vooravond van de lancering van het nieuwe Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal 2002- 2006 (BBI), wil de VTB op de volgende studiedag terug kijken op het bossenbeleid van de afgelopen elf jaar. Wat is de impact van het Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud (RTR) geweest? Was het uitvoerbaar? Zaten er omissies en/of voltreffers in? Wat zijn de aanbevelingen voor de toekomst?

Het *doel* van de studiemiddag is om een visie voor de toekomst tot stand te brengen en deze uit te dragen. De Commissie Studiedag heeft gekozen voor een brede opzet zodat het velen aanspreekt.

Het gedetailleerde programma, het aanmeldingsformulier en verdere achtergrond, zoals

een samenvatting van het RTR, kunt u vinden op de VTB-website: [www.tropischebossen.nl/studiedag/sd2002intro.htm](http://www.tropischebossen.nl/studiedag/sd2002intro.htm)  
Voor nadere informatie kunt u contact opnemen per e-mail: [studiedag@tropischebossen.nl](mailto:studiedag@tropischebossen.nl). Aanmelding moet gedaan worden vóór 7 juni 2002.

Uw mening en ideeën over het RTR kunt u nu al kwijt via een eenvoudige on-line enquête: [www.tropischebossen.nl/studiedag/sd2002enquete.asp](http://www.tropischebossen.nl/studiedag/sd2002enquete.asp). De resultaten zullen de basis vormen voor de discussies tijdens de studiedag. In principe kon deze enquête vóór 15 mei 2002 ingevuld worden. De deelnamekosten (incl. drankjes) bedragen 15,- voor VTB-leden en 20,- voor niet-leden (student-leden 5,- en niet-leden 10,-). U dient het verschuldigde bedrag bij binnenkomst contant te betalen.

**Tijd:** 14 juni 2002, 12.00 - 18.00 uur  
**Plaats:** Nationaal Herbarium - Leiden  
Van Steenisgebouw  
Einsteinweg 2, 2333 CC Leiden

**Plattegrond:**  
<http://www.nationaalherbarium.nl/images/VanSteenisMap.gif>

## BERICHT VAN HET VTB SECRETARIAAT

Het komt nog al eens voor dat **e-mail adressen** veranderen. Deze veranderingen worden niet altijd doorgegeven aan de VTB. Twee verzoeken derhalve:

1. Bij verandering van e-mail dit graag doorgeven aan de Peter van der Meer ([info@tropischebossen.nl](mailto:info@tropischebossen.nl))
2. Heeft u onlangs een nieuw e-mail adres gekregen en u weet niet zeker of u het hebt doorgegeven, kijk dan even in de ledenlijst op de website ([www.tropischebossen.nl](http://www.tropischebossen.nl)) en geeft u fouten a.u.b. even door. Hartelijk dank !

## TIPS

De Poley (Forest Policy Experts) elektronische listserver is een gratis faciliteit van het Center for International Forestry Research (CIFOR). Het zijn regelmatige berichten van ten hoogste één bladzijde over actuele publicaties en rapporten die verschenen zijn. Eerdere POLEX-berichten zijn te vinden op de website van het CIFOR: <http://www.cifor.cgiar.org/> Je kunt de berichten rechtstreeks toegezonden krijgen door simpel het woord "SUBSCRIBE POLEX" te melden aan [LISTSERV@CGNET.COM](mailto:LISTSERV@CGNET.COM)

De VTB (als studiekering van het KLV) heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen, die vanuit verschillende achtergronden en posities, geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

**Adres VTB:** postbus 124, 6700 AC, Wageningen, [info@tropischebossen.nl](mailto:info@tropischebossen.nl) (ook voor info en aanmelden). **Website:** <http://www.tropischebossen.nl> **Deadline** voor het inleveren van artikelen voor de volgende nieuwsbrief is vrijdag 26 juli 2002.

**Redactie VTB-Nieuws:** David Koning, Henk Lette Heneleen de Boo en Marion van Schaik. **E-mail redactie:** [nieuwsbrief@tropischebossen.nl](mailto:nieuwsbrief@tropischebossen.nl). **Drukker:** Drukkerij Junior, Nijmegen.